

Kamil Galeev, ruská ekonomika

<https://twitter.com/kamilkazani/status/1501360272442896388>

přeložil: Lukáš Dušek (Fin)

redigoval: Viktor Janiš

Probereme si ruskou ekonomiku. Hodně lidí podceňuje její závislost na dovozu technologií. Rusko je tak hluboce integrováno do západních technologických řetězců, že přerušení těchto vazeb povede k jeho kolapsu. Sankce už jsou efektivní a my se můžeme postarat, aby byly ještě efektivnější.

Někteří lidé tvrdí, že „Rusko nic nevyrábí“. To není tak docela pravda. Průmyslové zboží sice v rámci exportu hraje jen malou roli, ale hodně ho skončí na vnitřním trhu. Toto je těžařské zařízení 1ГПКС, které vyrábí Копейский машинозавод - závod s monopolem na zařízení na těžbu draslíku a uhlí.

Vlastník továrny není mafiánský boss. Je to inženýr a 20 let navrhoval těžařská zařízení, má 41 patentů atd. ALE. Jaké zařízení používá k výrobě těchto strojů? MORI SEIKI VL-553 II vyrobené německou pobočkou japonské společnosti.

Na tom je vidět, jak hluboce je Rusko integrováno do západních technologických řetězců. Co Rusko vyrábí, to se vyrábí na západních zařízeních se západními technologiemi, západním softwarem a západními detaily. A to platí i pro zbrojní průmysl.

Diana Kaledina je ředitelkou Baltic Industrial Company, která vyrábí zařízení pro vojenské závody. Říká, že Rusko nevyrábí ložiska, kuličkové šrouby, pohony, CNC systémy, vřetena. To vše musí dovážet, i když jako vojenský dodavatel by neměla.

Vláda samozřejmě vyvíjí tlak na dodavatele, aby byli soběstační a nezávislí na dovozu. Jenže náhrada importu (импортзамещение) je z 95 % PR. Výrobci a středně postavení úředníci předstírají, že nahradili import, protože Putin to chce. Za falešnou práci dostávají skutečná ocenění.

Světlana Orlova je guvernéra Vladimíru. V roce 2017 představila nový traktor navržený a vyráběný v místní továrně pod jejím moudrým vedením. Ředitel řečnil, jak je všechny inspirovala a vedla na cestě k tomuto milníku v náhradě importu.

„Naše guvernéra dokáže vést, inspirovat, velet. Několik našich výrobních poboček řídí přímo. Jedním z jejích posledních příkazů bylo vyrobit vlastní traktor. Dva roky na tom pracovali vědci, inženýři, technici,“ uvedl ředitel Lebeděv.

Prezident Putin vydal příkaz nahradit import. Guvernéra Orlova poslechla a vydala příkaz místní továrně, aby vyvinula ruský traktor. Ředitel poslechl a inženýři vytvořili úžasný nový AHT 4135F. Tak funguje ruská vertikála moci.

Jenže ruský traktor AHT 4135F není ruský. Je to český Zetor Forterra 135. Abych to upřesnil: není to kopie českého traktoru. Je český traktor DOSLOVA. Ruský závod nakupuje sady dílů v České republice, smontuje je a předstírá, že traktor byl vyroben doma.

Na fotce je guvernéřka Orlova v Brně v České republice. Co tam dělá? Nakupuje sady dílů pro své doma vyráběné traktory. V roce 2017 koupila sto sad dílů od společnosti Zetor, v roce 2018 už 450 sad. Tak realizuje náhradu dovozu. Putin musí být pyšný.

Samozřejmě, že se to prošetřovalo. Samozřejmě, že nepoctivý ředitel ruské továrny byl uvězněn. Naštěstí ale zjistili, že guvernéřka je nevinná a o machinacích vychytralého ředitele nevěděla. Takže pokračovala v náročné vývojářské práci a výsledkem byl nový doma vyráběný traktor Vladimirec.

Jejího vlastenectví a těžké práce si Putin všímal a povýšil ji. Teď je auditorkou Účetní komory Ruské federace. Kontroluje transparentnost ostatních složek státní správy dohlíží na to, aby se státní prostředky využívaly efektivně.

Tak v Rusku funguje sociální mobilita. Lháři jsou povyšováni. Stačí předstírat náhradu importu, o nakradené peníze se podělit s vlivnými lidmi a je tady povýšení. Teď budete *vy* kontrolovat transparentnost a zabráňovat korupci. A nohsled jde za mříže, ale koho to zajímá.

Je čas na otázky. Rusové jsou dobří ve vědě a matematice. Za sovětské éry si ruští inženýři vedli skvěle, teď si vedou skvěle v zahraničí. Jak je možné, že Rusko nedokáže vyrobit nic, co by uspělo na světových trzích? Technologické dovednosti zjevně nejsou limitující faktor.

Odpověď na tuto otázku nám poskytnou avokáda. Slyšeli jste někdy o krvavých avokádech? Říká se jim krvavá, protože téměř veškerou produkci avokád v Mexiku mají pod palcem kartely. Takže když nakupujete mexická avokáda, přímo financujete organizovaný zločin.

Řada lidí nechápe, jak kartely vypadají. Představují si drsné surovce s mačetami. Kdepak. Kartely vypadají takhle. Toto jsou bojovníci kartelu Jalisco, kteří provolávají jméno svého šéfa: El Mencho. Vypadají jako armáda. Protože to armáda taky je.

Mancur Olson konceptualizoval stát jako gang. V raných fázích je to potulný bandita, zločinná skupina, která zabíjí, pálí a drancuje a o negativní externality se nestará. Ale když se usadí, stane se z něj méně destruktivní usazený bandita. Může se začít rozvíjet civilizace.

Řada lidí považuje Olsonovu teorii za pouhý analytický nástroj. Já si to nemyslím. Zdá se, že řada impérií, například římské nebo osmanské, byla ve svých začátcích banditskými gangy. Proto máme ze začátků tak málo záznamů. Na počátku se o záznamy nestarali.

V tomto kontextu lze kartel, jako je Jalisco, považovat za protostát. Ve skutečnosti má řadu atributů státu a možná se tolik neliší od středověkých „států“, které zpětně glorifikujeme. To je srozumitelné. Ale proč avokáda? Proč ne židle nebo aplikace pro smartphony?

Mafie je dost jednoduchá. Nemůže spravovat něco komplikovaného, aniž by produkci zcela zničila nebo se vyvinula v něco, co už nebude mafie. Kdyby začala se strojírenskou výrobou, zbankrotuje nebo přestane být mafií.

Představme si, že by začala s nějakým komplikovaným podnikáním a musela se přímo zapojit do Schumpeterovy kreativní destrukce. Brzy by musela najímat nerdy. Pak je povyšovat. A časem by se rovnováha moci uvnitř mafiánského gangu nezvratně posunula ve prospěch nerdů.

Tvrdím, že procesy kriticky důležité pro existenci organizace formují její vývoj. Pokud je něco existenčně důležité, pak mají ti, kdo to zajišťují, navrch. A na původních „ranařích“ přestává záležet. Tak se řada původních mafií vyvinula v něco jiného.

Takže. Ekonomické procesy nejsou z hlediska moci neutrální. To je důležitý aspekt vývoje mocenských struktur. Také by to vysvětlovalo, proč mnozí mocní sabotují ekonomický vývoj. Je pro ně příliš komplexní a nedokáží ho řídit a změnit rovnováhu moci v jejich neprospěch.

Proto si kartely vybraly avokádo. Je to těžba zdroje skýtající zboží na export. Perfektní sběračská základna pro mafii. Avokáda získávají silou a výhrůžkami. Mafie tudíž musí působit jako banda nepředvídatelných násilníků. Takže USA musí ztrestat kartely sankcemi a zakázat dovoz avokáda.

Proto se kartely douštějí takového zdánlivě nepotřebného násilí. Není „iracionální“, jak by předpokládali hlupáci, kteří nikdy neřídili žádný kartel. Je naprosto racionální. Image násilníka je pro mafiány výrobní prostředek. Kdyby nevzbuzovali hrůzu, kdo by jim dával avokáda?

Zetkaři se od kartelu Jalisco nijak neliší. Putinovy tahy budou dávat větší smysl, když si představíte, že Rusko řídí mafie. Skupina zločinců, která si zajišťuje obchodovatelné zboží na export prostřednictvím násilí a hrozeb. Image násilníka je kremelským výrobním prostředkem a musí být zachován.

Udělejme si jednoduchou vizualizaci mocenské hierarchie v ruské ekonomice. Ropa a plyn jsou nejjednodušší lukrativní odvětví. Takže je ovládají Putinovi přátelé - nejmafianštější zájmová skupina. Metalurgie je komplikovanější. Takže tu ovládají staří oligarchové z 90. let.

Proč byli původní ropní a plynní magnáti vyvlastněni, zatímco metalurgičtí oligarchové ušetřeni a nadále zůstali bohatí i za Putinovy éry? Protože metalurgie je příliš komplikovaná, než aby ji mohl přímo řídit Putinův přítel. Metalurgie byla ušetřena, protože jsou na to, aby ji provozovali, moc velká mafie.

Čím blíže jste ústřední moci, tím více jste mafián a tím jednodušší máte myšlení. Nezvládnete řídit něco komplexního. Přesně proto se nejvýše postavené zájmové skupiny s nejjednodušším myšlením chopily vlády nad ropou a plynem. Můžou z ní týt, aniž by to hned zničily.

Oligarchové z 90. let uvažují komplexněji, ale mají v hierarchii moci nižší postavení. Převzali něco, co mohou řídit, aniž by to hned zničili - metalurgii. Samozřejmě ji ničí pomalu. Vytěžují stará ložiska a nerozvíjejí nová. Ale nějakou dobu jim to ještě vydrží.

A skutečně komplexní záležitosti, jako konkurenceschopná zařízení, jsou ponechána nerdům jako inženýr Skurov, majitel oné továrny na důlní zařízení, o níž jsem hovořil. To je velice důležité. Komplexní strojírenství řídí lidé, kteří mají v ruské hierarchii moci velice nízké postavení.

To je velice důležité pro pochopení ekonomických vyhlídek Ruska. Komplexní odvětví, zejména průmyslová, jsou řízena velmi slabými zájmovými skupinami. Výše postavení

tolerují nerdy, protože někdo ty obory provozovat musí, a myslí si, že pak ty ubožáky zcela oberou.

Například Uralkali - významný výrobce draselných hnojiv. Je to těžební podnikání, kdo myslíte, že ho bude řídit? Člověk by předpokládal, že to bude velice silná (a jednoduše přemýšlející) zájmová skupina, učebnicová mafie.

A je to tak. Předsedou představenstva je Sergej Čemezov, od 80. let výborný Putinův kamarád. V zemi jako Rusko bude těžební podnikání produkující obchodovatelné exportní zboží, jako je avokádo nebo draslík, pravděpodobně ovládané nějakou formou kartelu. A Putinovi kamarádi velice připomínají kartel.

Naneštěstí je těžební podnikání Čemezovova kartelu kriticky závislé na těžebních strojích vyráběných pitomým šprtem Sakurovem. Čemezov neví, jak řídit výrobní závod, takže se s existencí tohohle trapného inženýra musí smířit.

Když Rusko v roce 2014 anektovalo Krym, hodnota rublu okamžitě spadla. Je to dobře nebo špatně? Putin vysvětlil, že je to velice dobře. Předchozí vývozci prodávali své zboží za 1 dolar a dostávali za to 32 rublů. A teď za to samé zboží dostanou 45 rublů. Příjmy rozpočtu vzrostly!

Ruská vývozní struktura je velice jednoduchá. Rusko nic moc komplexního nevyváží. A těžba nerostů je v rukou Putinových přátel. Takže se přirozeně zajímá o veškerý export (přírodních zdrojů). Je to sběračská základna jeho úzkého kruhu.

V tomto paradigmatu nebyl pád rublu problém: vývozci (přírodních zdrojů) zbohatli. Problémem ale bylo to, že výrobci čehokoli komplexnějšího pracují na západních strojích a se západními technologiemi a detaily. Hodnota rublu klesla, náklady na jejich výrobu strmě stouply.

Zamysleme se nad cenou těžebního zařízení Урал-20Р vyráběného Sakurovem. V roce 2014 vzrostla o 23,1 %, v roce 2015 o 29,9 % a v roce 2016 o 72,2 %. Rubl oslaboval, byly uvaleny sankce, náklady na strojírenství v Rusku rychle stoupaly. Náklady na údržbu a opravy rovněž.

Za růstem výrobních nákladů stojí ještě další faktor. Když klesala hodnota rublu, stal se lukrativnějším export kovů do zahraničí. Takže i ceny kovů na ruském trhu závratně vystoupaly. Podívejte se, jak různé ceny válcované oceli vzrostly jen za 4 měsíce roku 2016. Zdvojnásobily se.

Hodnota rublu klesala, ceny všeho rostly. Ceny ropy, kovů, zařízení. Jenže těžbu ropy a kovů ovládají silné zájmové skupiny. Takže mohly dál svobodně bohatnout. Čím dominantnější jste, tím víc se vaše odvětví bude věnovat těžbě.

Jenže výrobci, kteří se v mocenské hierarchii nacházeli nízko, také začali zvyšovat ceny. To bylo nepříjemné. Čemezov záhy zorganizoval PR kampaň proti hamižnému Sakurovovi. Podívejte se třeba na tento článek ze státních novin Российская газета. Z webu už ho odstranili, ale dá se dogooglovat.

Výrobci zařízení nemohli držet ceny nízko, když jim všechny náklady rostly. Technicky vzato mohl Čemezov sáhnout k síle a dodavatele ze svého podnikání vypudit. Kdyby se jednalo o těžební podnikání, udělal by to. Ale tohle odvětví pro něj bylo tak komplexní, že ho nemohl řídit.

Tak co Čemezov udělal? Rozhodl se outsourcovat zařízení z České republiky. Putinův kamarád prohlásil, že opravy těžebních zařízení Урал-20P v Rusku jsou příliš drahé, a navázal kontakt s českou společností T-machinery. Ta měla opravovat stroje v České republice.

Tato verze nezní příliš důvěryhodně. Posílat v Rusku vyráběná těžební zařízení do České republiky kvůli pouhé opravě a ušetřit na nákladech, to nevypadá příliš přesvědčivě. Objevily se spekulace, že nešlo o „opravy“, ale o outsourcování výroby v zahraničí.

Celý koncept „opravy“ začne dávat větší smysl, pokud Čemezov chtěl, aby Češi zařízení rozebrali, okopírovali a pak sami vyráběli. Pokud Putinův kamarád sabotoval celou agendu náhrady importu a zkusil přenést existující ruskou technologii na Západ, už smysl dávat začne.

Lze jen těžko ušetřit peníze tím, že budete posílat v Rusku vyrobená zařízení k opravě české firmě, která je nevyrábí, a tedy neví, jak opravovat. Ale pravděpodobně to bude možné, když ukradnete ruskou technologii a přenesete ji do EU. Díky úsporám z rozsahu to bude levnější.

Kromě finančního aspektu je tam ještě zcela určitě aspekt mocenský. Kdybyste povolili ruským strojírenským bossům, aby se obohatili, byl by problém. Čím bohatší budou, tím větší je riziko, že se rovnováha moci může vychýlit v jejich prospěch. Nepřijatelné.

Naopak nechat zbohatnout českou společnost je bezpečné. Peníze vydělané Čechy s velkou pravděpodobností nebudou investovány do přerozdělení moci v Rusku. Zatímco peníze vydělané nevhodnou zájmovou skupinou v Rusku by mohly. Růst komplexního strojírenství v Rusku představuje riziko.

Shrňme si, co jsme dnes probrali. Ekonomická aktivita, na níž je závislá organizace, není mocensky neutrální. Určuje směr vývoje. Takže ekonomický pokrok (tzn. rozvoj komplexních ekonomických aktivit) představuje jasné ohrožení existujících zájmových mafiánských skupin.

Čím víc se podobáte mafii, tím jednodušeji uvažujete a tím méně zvládnete řídit komplexní ekonomické činnosti. Když se do nich zapojíte, rovnováha moci se změní a původní „ranaři“ se stanou irelevantními. Mafie může zůstat mafií, jen když provozuje něco jednoduchého.

Těžební podnikání je relativně jednoduché v tom slova smyslu, že může být spravováno mafií dlouho, a přitom dokáže přinášet hodnotu. Pochopitelně nakonec bude také zničeno, ale až za dlouho a to nikoho nezajímá. Komplexní podnikání bude zničeno hned.

Proto hierarchie moci negativně koreluje s ekonomickou komplexností. Nejdominantnější a myšlenkově nejjednodušší zájmová skupina, Putinovi kamarádi, ovládá ropu a plyn. Je to stejné jako v případě avokádového kartelu.

Méně dominantní skupina, oligarchové z 90. let, si mohli ponechat kontrolu nad metalurgií. Je to stále ještě těžební odvětví, ale jeho řízení už je pro Putinovy kamarády příliš komplexní. Na rovinu, ono je příliš komplexní i pro oligarchy, ale jsou alespoň dost chytří na to, aby metalurgii ničili pomalu.

Komplexnější odvětví, jako například výroba konkurenceschopných zařízení, řídí nízko postavení nerdi. A těm se nepovoluje růst. Pokud je těžaři můžou okrást, taky to udělají. A když ne, tak raději přenesou výrobu do EU.

Outsourcovat cokoli komplexnějšího ze Západu je upřednostňováno nejen kvůli ekonomickému hledisku (společnost působící v Evropě pravděpodobně bude vyrábět levněji než společnost v Rusku), ale také proto, že to neumožní růst interním rivalům.

Domácí výroba není neutrální. Pokud 1) nemůžete přímo řídit komplexní odvětví a 2) umožníte mu obohacovat se, podporujete zájmovou skupinu, jejíž moc časem poroste a může dojít k redistribuci moci. To je nepřijatelné.

Proto je skutečná substitute importu nebezpečná a outsourcing všeho komplexnějšího ze zahraničí bezpečný. Každý dolar, který utratíte za česká zařízení, je dolar, který nezískala konkurenční zájmová skupina v Rusku, která by vás v budoucnu mohla svrhnout.

Kvůli společenskopolitickému kontextu je libovolná vážnější náhrada importu nebo soběstačnost v krátkodobém horizontu absolutně nerealistická. Se současnou rovnováhou moci a současnými institucemi k tomu v Rusku prostě nemůže dojít, protože mocné zájmové skupiny podobné kartelům to budou sabotovat.

A konečně z perspektivy mafie jsou zdánlivě iracionální agresivní kroky naprosto racionální. Mafia těží zdroje na základě síly a výhrůžek. Impulzivní a nevyzpytatelný image je výrobní prostředek a každá pořádná mafie bude investovat do jeho zachování.

Domnívám se, že Putinova invaze na Ukrajinu je fundamentálně racionální rozhodnutí. Použil ten trik už několikrát a zatím vždycky fungoval. Má všechny důvody se domnívat, že bude fungovat i teď, protože neočekával žádný vážný odpor (jako ho neočekávala většina vojenských expertů).

Nemyslím si, že Putinova invaze je šílená. Myslím si, že to byl pragmatický krok založený na špatných předpokladech. Což je pochopitelné: vysoce postavení jedinci často trpí na nedostatek přesných informací, protože podřízení jim hlásí to, co oni chtějí slyšet.